

HENRICI NORISII
VERONENSIS AUGUSTINIANI

TIT. S. AUGUSTINI S. R. E. PRESBYTERI CARDINALIS
ET SANCTAE SEDIS APOSTOLICAE BIBLIOTHECARIJ

OPERA OMNIA

Nunc primum collecta atque ordinata

TOMUS TERTIUS
CONTINENS VARIA

Quorum Elenchum post nuncupatoriam habes.

VERONAE MDCCXXIX.

EX TYPOGRAPHIA TUMERMANIANA
SUPERIORUM PERMISSU AC PRIVILEGIO EXCELLENTISSIMI
SENATUS AD ANNOS XV.

COMITI ÆMILIO
ÆMILIO
EQUITI ORDINIS HIERSOLYMITANI
ET PRÆTORI URBANO

Io. Albertus Tumermanus.

*Uemadmodum Xenophon maxi-
mum principem delineaturus,
Cyrum scripsit, Tullio teste, non
ad fidem historiæ, sed ad ima-
ginem iusti imperii; ita qui
præstantissimi civis speciem ali-
quam volunt sibi effingere, imaginantur homi-
nem, cui duo hæc præsertim insint bona, quæ
desiderari quidem in cive possunt, sperari au-
tem ac reperiri vix possunt, summa generis & per-
sonæ dignitas atque amplitudo, & in excolen-
dis fovendisque eruditis ac politioribus disciplinis
perpe-*

Cenotaphium Lucij Caesaris Augusti F.

MIII. K. OCTOBR. PLSIS. IN FORO. IN. AVGVSTEO. SCRIB. ADFVER
 Q. PETILIVS. Q. F. P. RASINIVS. L. F. BASSVS. M. PVPPIVS. M. F.
 Q. SERTORIVS. Q. F. PICA. CN. OCTAVIVS. CN. F. RVFVS. A. ALBIVS
 A. F. GVTTA

QVOD. C. CANIVS. C. F. SATVRNINVS. TVIRO. V. F. DE AVGVNDIS. HONORIBVS
 L. CAESARIS. AVGVSTI. CAESARIS. PATRIS. PATRIAE. PONTIFICIS. MAXSVMI
 TRIBVNICIAE. POTESTATIS. XXV. PILLI. AVGVRI. CONSVLIS. DESIGNATI. PRINCIPIS
 IVVENTVTIS. PATRONI. COLONIAE. NOSTRAE. Q. D. F. R. E. F. D. E. R. I. C.
 CVM. SENATVS. POPVLI. ROMANI. INTER. CETEROS. PVRIMOS. AC. MAXSIMOS
 HONORES. L. CAESARIS. AVGVSTI. CAESARIS. PATRIS. PATRIAE. PONTIFICIS. MAXIMI. TRIBV
 NICIAE. POTESTATIS. XXV. FILIO. AVGVRI. CONSVLII. DESIGNATO. PER
 CONSESVM. OMNIYM. ORDINVM

TETVR DATA. CVRA. C. CANIO. SATVRNINO. TVIRO. ET. DECEM. PRIMIS. ELIGENDI
 ASPICIENDIQVE. VTER. EORVM. LOCVS. MAGIS. IDONEVS. VIDEATVR. EMENDVS
 PVBLICA. PECVNIA. A. PRIVATIS. EIVS. LOCVM. MAGIS. PROBAYERINT. VTIQVE
 AFVD. EAM. ARAM. QVOD. ANNIS. A. D. XLI. SEPE. PVBLICE. MANIBVS. EIVS. PER. MAGIS
 TRATVS. EOSQVE. QVI. IBI. IVRI. DICENDO. PRAESVNT. TOOLS. PVLLIS. AMICTOS
 QVIBVS. RORVM. IVS. TASQVE. ERIT. EODIE. TVESTIS. HABENDAE. INFERIAE. MIT
 TANTVR. BOSQVE. ET. OVIS. ATRI. INVLIS. CAERVLS. INVLATI. OLS. MANIBVS. EIVS
 MACTENTVR. EATQVE. HOSTIAE. EO. LOCO. ADOLEANTVR. SVPER. QVE. EAS
 SINGVLAE. VRNAE. LACTIS. MELLE. OLEI. FVNDANTVR. AC. TVM. DEMVM. FACTAM
 CETERIS. POTESTATEM. SI. QVI. PRIVATIM. VELINT. MANIBVS. EIVS. INFERIAS. MITTERE
 NIVE. QVIS. ANPLIVS. VNO. CEREQ. VNAVE. FACE. CORONAVE. MITTAT. DVM. II. QVI. IM
 MOLAVERT. CINCTI. CABINO. RITV. STRVEM. LIGNORVM. TVCENDANI. ADQVE
 EXINDE. HABEANT

VTI. LOCVS. ANTE. EAM. ARAM. QVOD. EA. STRVES. CONGERANTVR. COMPONENTVR. RATEAT
 QVQVE. VERSVS. PEDES. XL. STIPTIBVSQVE. ROBVLIS. SAEPIATVR. LIGNORVMQVE
 ACERVOS. EIVE. REI. GRATIA. QVOD. ANNIS. IBI. CONSITIATVR. CIEPOQVE. GRANDI
 SEQVNDVM. ARAM. DEFIXO. HOC. DECRETVM. CVM. SVPERIORIBVS. DECRETIS. AD. EIVS
 HONORES. PERTINENTIBVS. INCIDATVR. INSCVLPTVRVE. NAM. QVOD. AD. CETERA
 SOLEMNIA. QVAE. EODEM. ILLO. DIE. VITARE. CAVERIQVE. PLACVSSENT. PLACERENT
 QVE. ID. SEQVENDVM. QVOD. DE. IIS. SENATVS. P. R. CENSVISSET. VTIQVE. PRIMO
 QVQVE. TEMPORE. LEGATI. EX. NOSTRO. ORDINE. IMPER. CAESARE. AVGVSTVM
 PATREM. PATRIAE. PONTIFICEM. MAXIMVM. TRIBVNICIAE. POTESTATIS. XXV
 ABEANT. PETANTQVE. AB. EO. VTI. COLONIS. IVLIENSIBVS. COLONIAE. OPSEQVENTI
 IVLIAE. PISANAE. EX. HOC. DECRETO. EA. OMIA. FACERE. EXSEQVQVE. PERMITTAT

Cenotaphium Cai Caesaris Augusti F.

Desunt hic ac memis, Plis. IN. VORO. IN. AVGVSTEO. SCRIB. AD

FVRA. Q. SERTORIVS. Q. F. ATILIVS. IACIVS. P. RASINIVS. L. F. BASSVS. L. LAPPVS
P. F. THALIVS. Q. SERTORIVS. Q. F. ALPIVS. PICA. C. VETTIVS. L. F. VIRCVLA. M. HERIVS
M. F. FISCVS. A. ALBIVS. A. F. CVTTA. II. PETRONIVS. TI. F. POLLIO. L. FABIVS. L. F. BASSVS
SEX. APONIVS. SEX. F. CRETICVS. C. CANIVS. C. F. SATVRNINVS. L. STACILIVS. Q. F. PANTHERA

QVOD. AD SVNT. CVM. IN. COLONIA. NOSTRA. PROPTER. CONTENTIONES. CANDIDATO
RVM. MAGISTRATVS. NON. ESSENT. ET. EA. ACTA. ESSENT. QVAE. INFRA. SCRIPTA. SVNT
CVM. AD. III. NONAS. APRILES. ALLATVS. ESSET. NVNTIVS. CAIVM. CAESAREM. AVGVSTI. PATRIS. PATRI
AM. PONTIF. MAXVMI. CVSTODIS. IMPERI. ROMANI. TOTIVSQUE. ORNIS. TERRARVM. PRAE
SIDIS. ELIVM. DVVI. NEPOTEM. PVSII. CONSVLATVM. QVEM. VITRA. FINIS. EXTREMAS. POPV
LI. ROMANI. BELLVM. CERENS. FELICITER. PERCEGERAT. BENE. CRSTA. BE. PVBLICA. DEVICTIS. AVT
INFIRM. RECEP[IT]S. BELLICOSISSIMIS. AC. MAX. SIMIS. CENTIVS. IPSVM. VOLNERIBVS. PRO. BE
PVBLICA. EXCEPTIS. EX. EO. CASV. CRVDELIVS. PAT[IS]. BREPTVM. POPVLO. ROMANO. IAM. DESIGNA
TVM. IVSTIS. SVMMVM. AC. SIMILLVMVM. PARENTIS. SVI. VIRTVTIVS. PRINCIPEM. COLONIAEQVE
NOSTRAE. VNIVM. PRAESIDIVM. EAQVE. RES. NON. DVVM. QVINTO. IVCTV. QVEM. EX. DECES
SV. L. CAESARIS. FRATRIS. EIVS. CONSVLIS. DESIGNATI. AVGVRI. PRONI. NOSTRI. PRINCE
PIS. IVVENTVTIS. COLONIA. VNIVERSA. SVSCEPERAT. RENOVASSET. MVLTIPPLICASSETQUE
MOEDOREM. OMNIVM. SINGVLORVM. VNIVERSORVMQUE. OB. EAS. RES. VNIVERSI. DECV
RIONES. COLONIQVE. QVANDO. EO. CASV. IN. COLONIA. NEQVE. PVIR. NEQVE. PRAEFECTI
ERANT. NEQVE. QVISQVAM. IVRE. DICVND. PRAERAT. INTER. SESE. CONSENSERVNT. PRO
MAGNITVDINE. TANTAE. AC. TAM. INPROVISAE. CALAMITATIS. OPORTERE. EX. EA. DIE
QVA. EIVS. DECESVS. NVNTIATVS. ESSET. VSOVI. AD. XAM. DIEM. QVA. OSSA. RELATA. ATQVE
CONDITA. IVSTAQVE. EIVS. MANIBVS. PERFECTA. ESSENT. CVNCTOS. VESTE. MVTATA. TROCELLIS
QVE. DEORVM. IMMORTALIVM. BALNEISQVE. PVBLICIS. ET. TABERNIS. OMNIBVS. CLAVSIS
CONVECTIVS. SESE. APPTINERE. MATRONAS. QVAE. IN. COLONIA. NOSTRA. SVN[IT]. SVLVGERE
DIEMQVE. EVM. QVOD. DIE. C. CAESAR. OBIT. QVT. DIE. EST. A. D. VIII. K. MARTIAS. PRO. ALIENSI
LVGVRE. MEMORIAE. PRODI. NOTARIQVE. IN. PRAESENTIA. OMNIVM. IVSV. AC
VOLVNTATE. CAVERIQVE. NEQVOD. SACRIFICIVM. PVBLICVM. NEVE. QVAE. SVPLI
CATIONES. NIVE. SPONSALIA. NIVE. CONVIVIA. PVBLICA. POSTEA. IN. EVM. DIEM
BOVE. DIE. QVI. DIIS. ERIT. A. D. VIII. K. MART. FIAN[IT]. CONCIPIANTVR. INDICAN
TVAVE. NIVE. QVI. IVDI. SCAENICI. CIRCENSESV. EO. DIE. FIAN[IT]. SECTENTVRVE
VTIQVE. EO. DIE. QVOD. ANNIS. PVBLICIS. MANIBVS. EIVS. PER. MAGISTRATVS. NOSVE
QVI. P[RE]S. IVRE. DICVND. PRAERVNT. EODEM. LOCO. EODEMQVE. MODO. QVO
L. CAESARI. PARENTARI. INSTITVTVM. EST. PARENTETVR
VTIQVE. A. MOVS. CELEBERRIMO. COLONIAE. NOSTRAE. LOCO. CONSTITVATVR. ORNA
TVS. FROLIS. DEVICTARVM. AVT. IN. FIDEM. RECEPTARVM. AB. EO. CENTIVM. SVPER
EVM. STATVA. P[RE]DESTRI. IVIVS. TRIVMPHALI. ORNATV. CIRCAQVE. XAM. DVAE
BOVESTRES. INAVRATAE. CAI. ET. IVCI. CAESARVM. STATVAE. PONANTVR
VTIQVE. CVM. PRIMVM. PER. LEGEM. COLONIAE. DVO. VIROS. CREARE. ET. HABERE. PO
TVRETVS. II. DVO. VIRI. QVI. PRIMI. CREATI. ERVNT. HOC. QVOD. DECVRIONIBVS
ET. VNIVERSIS. COLONIS. PRACVIT. AD. DECVRIONES. REFERANT. EORVM. PV
BLICA. AVCTORITATE. ADHIBITA. LEGITVME. ID. CAVEATVR. AVCTORIBVSQVE
IS. IN. TABVLAS. PVBLICAS. REFERATVR. INTEREA. T. STATVLENVS. IVNCVS
FLAMEN. AVGVSTALIS. PONTIF. MINOR. PVBLICORVM. P. R. SACROBVM. ROGARE
TVR. VTI. CVM. LEGATIS. XXXVSATA. PRAESENTI. COLONIAE. NECESSITATE. HOC
OFFICIVM. PVBLICVM. ET. VOLVNTATEM. VNIVERSORVM. LIBELLO. REDDITO
IMP. CAESARI. AVGVSTO. PATRI. PATRIAE. PONTIF. MAXIMO. TRIBVNICIAE
POTEST. XXVI. INDICET
IDQVE. T. STATVLENVS. IVNCVS. PRINCEPS. COLONIAE. NOSTRAE. FLAMEN. AVGVST
PONTIF. MINOR. PVBLICORVM. P. R. SACROBVM. LIBELLO. ITA. VTI. SVFRA. SCRIPTVM
EST. IMPERATORI. CAESARI. AVGVSTO. PONTIFICI. MAXIMO. TRIBVN. POTEST. XXVI. PATRI
PATRIAE. REDDITO. P[RE]SCRIT. ELACERE. CONSCRIPTIS. QVAE. AD. III. NONAS. APRILES
QVAD. SEX. ALIO. CATO. C. SENTIO. SATVRNINO. COS. IVIEVNT. FACTA. ACTA. CON
STITVTA. SVNT. PER. CONSENSVM. OMNIVM. ORDINVM. EA. OMNIA. ITA. FIERI. AGI. HA
BERI. OBSERVARIQVE. AB. L. TITIO. A. F. ET. T. ALLIO. T. F. RVFO. PVIRIS. ET. AB. RIS. QVICVM
QVE. POSTEA. IN. COLONIA. NOSTRA. PVIR. PRAEFECTI. SIVE. QVI. ALI. MAGISTRATVS
ERVNT. OMNIA. IN. PERPETVVM. ITA. FIERI. AGI. HABERI. OBSERVARIQVE. VTIQVE. L. TITIVS
A. F. T. ALLIVS. T. F. RVFVS. PVIR. EA. OMNIA. QVAE. SVFRASCRIPTA. SVNT. EX. DECRETO
NOSTRO. CORAM. PRO. QVAESTORIBVS. PRIMO. QVOCVE. TEMPOR. PER. SCRIBAM. PV
BLICVM. IN. TABVLAS. PVBLICAS. REFERENDA. CVBENT

DISSERTATIO
PRIMA
DE PISANÆ COLONIÆ ANTIQUITATE,
EIVSQUE VETUSTIS MAGISTRATIBUS, AC SACERDOTUM
COLLEGIIS.

CAPUT I.

Pise in Etruria a Peloponnesiis condita. Plinii textus emendatus. Cluverii de Teutonibus Pisarum conditoribus opinio refellitur. Insigne M. Catonis de eiusdem Urbis antiquitate testimonium. Pise Romano imperio addita. Varia Romanorum cum Liguribus in agro Pisano praelia recitata. Consules Pisis biemantes. Eadem Urbs num fuerit Præfectura? Colonia Latina Pisas deducēta. Cives in Tribum Galeriam velati.

Quicumque gentium ac urbium natales altius reperuat, usurpato magnis scriptoribus iure, pleraque sine auctore vulgo proferentes, splendida mendacia adornant, ac poeticis propiora fabulis, quam incorruptis antiquioris ætatis monumentis tradita, in literas mittunt, ut laudatis gentibus eo nobilior quo antiquior origo asseratur. Hinc factum est, ut non una gens ex fumantis Troiæ cineribus originem iactet. Victoris ac principis terrarum populi Romani natales a Teucris per tela ac gladios Achivorum elapsis, derivasse veterum tum historiarum

atque fabulæ contestantur. Eosdem per Antenorem maiores Venetorum Respublica belli pacisque artibus inelyta, veneratur. Paulus Æmilius conterraneus meus, Francorum res, opere tricenum in annum eulo, seris posteris commendaturus, bellicosissimam nationem a Troianis ortam autumavit. Quid quod ipsi Turci, vetusta origine, Teucris quibusdam putantur, unica tantum litera in ardentis Ilii rogo deperdita? Equidem ii suorum natalium primordia, per me licet, quocumque auctore, ad Troianos referant. Pise vetustissima Etruriæ urbs vel Ilii excidio antiquiores, vel certe non modo Teucris æquales conditores, verum etiam rerum fortiter feliciterque gestarum gloria hisdem longe superiores sortita est. Etenim cum eversæ Troiæ reliquæ

A

liquæ